

ASIGURAREA CONTINUITĂȚII ȘI INTERCONEXIUNII DINTRE CICLURILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR: DEMERSURI ȘI ACȚIUNI MANAGERIALE

Carolina ȚURCANU

Universitatea de Stat din Moldova

În articol sunt fundamentate unele repere teoretice și metodologice de redimensionare a managementului universitar instituțional în vederea asigurării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior, acestea fiind abordate în contextul postmodernității și al schimbărilor din mediul intern și cel extern al instituțiilor de învățământ superior. În baza acestora se formulează câteva reguli pentru cadrul managerial în vederea realizării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior. De asemenea, se arată starea actuală în realizarea continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior în baza analizei opiniilor managerilor instituționali și ale cadrelor didactice cu privire la eficiența realizării continuității dintre ciclurile învățământului superior pe diferite dimensiuni.

Cuvinte-cheie: *cicluri de învățământ superior, licență, masterat, doctorat, conexiune, interconexiune, management educațional, management academic.*

ENSURING CONTINUITY AND INTERCONNECTION BETWEEN CYCLES OF HIGHER EDUCATION: APPROACHES AND MANAGERIAL ACTIONS

The article is based on some theoretical and methodological parts of institutional academic management to ensure continuity and interconnection between cycles of higher education, tackling them in the context of post-modernity and change in internal and external environment of higher education institutions. Based on these few rules are formulated to achieve continuity management framework and interconnection between cycles of higher education. It is also showing the current state in achieving continuity and interconnection between cycles of higher education by analyzing opinions of institutional managers and teachers on the effectiveness of achieving continuity between cycles of higher education in different sizes.

Keywords: *cycles of higher education, bachelor, master, doctoral, connection, interconnection, educational management, academic management.*

Introducere

Instituțiile de învățământ superior reprezintă un sistem, în care interacționează, eficient sau mai puțin eficient, unele elemente și procese ce sunt parte componentă a acestuia.

Este necesar a concepe că fiecare universitate se prezintă ca un sistem, indiferent de faptul dacă personalul acesteia conștientizează sau nu trăsăturile de bază, legitățile de funcționare, documentele reglatorii, procesele vitale ce au loc în instituția dată.

Sistemul de management reprezintă acel cadru instituțional, unde derulează procesele manageriale de: proiectare, organizare/implementare, monitorizare, evaluare, comunicare, luare de decizii, realizare a conexiunii inverse, motivare etc.

Sistemul de management constituie ansamblu de elemente corelate sau în interacțiune prin care se stabilesc politica și obiectivele și prin care se realizează aceste obiective.

Un sistem de management al unei instituții de învățământ poate include mai multe componente, și anume: subsistemul managementului studiilor superioare de licență, subsistemul studiilor superioare de masterat, subsistemul studiilor superioare de doctorat.

În acest context constatăm existența unor discrepante între ciclurile învățământului superior pe diferite linii și aspecte de interconexiune:

- *Cadrul universitar:* incoerența finalităților, dublarea/repetarea subiectelor de studii, lipsa corelării adecvate cu Cadrul Național al Calificărilor etc.
- *Cadrul organizațional:* gestionarea funcționării ciclurilor de studii superioare se efectuează de diferite structuri manageriale instituționale; Ciclul III – doctorat – se gestionează de structuri ce coordonează „cercetarea”.
- *Cadrul motivațional:* lipsa unor politici de motivare și ghidare în carieră a studenților, în raport cu specificul fiecărui ciclu de învățământ superior.

Așadar, **scopul** prezentului studiu este de a fundamenta unele repere teoretice și metodologice de redimensionare a managementului universitar instituțional în vederea asigurării continuității și interconexiunii dintre ciclurile de învățământ superior.

I. Concept și demersuri manageriale

Universitatea este o organizație care poate și trebuie să se dezvolte în contextul postmodernismului, schimbărilor din mediul intern și cel extern.

În general, trebuie să precizăm că în definirea și analiza organizațiilor sunt identificate trei perspective (Scott): *sistemul rațional*; *sistemul natural*; *sistemul deschis*. Abordarea organizației ca sistem rațional se referă la imaginea clasică a organizației, considerată ca entitate socială cu scopul realizării unor obiective specifice în baza principiului eficienței. Aceasta prevede raționalizarea atât a activității managementului, cât și a executorilor printr-o organizare „științifică” a muncii și conducerii cu orientare spre eficiență, optimizare, raționalizare, formalizare bazate pe autoritate, constrângeri, reguli, directive etc. După cum remarca Scott (1998), „...prin concentrarea pe structura normativă, analiștii sistemului rațional au trecut cu vederea structura comportamentală a organizațiilor. Structura este celebrată, acțiunea este ignorată” [1, p.58].

În cazul abordării organizațiilor ca sistem natural acestea se prezintă ca organisme sau colectivități sociale, organizații de supraviețuire. Promotorii acestei perspective (E.Mayo, C.Barnard, P.Selznick) dau predilecție structurilor informale, cooperării în atingerea scopului comun. P.Selznick, care a pus bazele abordării instituționaliste a organizațiilor, introduce noțiunile de competență distinctivă, acea caracteristică specifică sau unică ce diferențiază o organizație de alta și personalitatea organizațională (în sensul actual al culturii organizaționale), astfel realizându-se instituționalizarea acestora, integrarea lor socială.

În accepțiunea lui J.A.C. Baum și T.Rowley (2002), „...toate perspectivele contemporane asupra organizațiilor adoptă în mod invariabil imaginea sistemului deschis, combinând-o fie cu o orientare spre sistemul rațional, fie cu una spre sistemul natural” [2, p.67]. Aceste perspective trebuie să concorde cu scopurile managementului, îndeosebi într-o eră a schimbării, când „managerii construiesc, rearanjează, selectează și demolează multe aspecte (obiective) ale mediului înconjurător” [3, p.66], și denotă că modul de adecvare a sistemului deschis la caracteristicile interne ale organizațiilor și la cerințele mediului va determina însăși capacitatea lor de adaptare. Astfel, în conformitate cu mediul, organizațiile trebuie să-și dezvolte structuri care să fie contingente cu exigențele variate ale diferitelor medii. Ca urmare, performanța organizației va fi optimă atunci când sistemul mecanic este asociat cu un mediu stabil, iar sistemul organic cu un mediu dinamic, situație proprie organizației educaționale ai cărei membri joacă un rol activ în crearea, definirea, interpretarea și influențarea mediului [4, p.64, 66-68].

În contextul acestor abordări, structura organizațională reprezintă un construct unitar de subsisteme conduse și de conducere, aflate în permanentă conexiune și interpătrundere în raport cu funcțiile fiecărui element al procesului managerial instituțional.

Din perspectiva acestui concept al organizației/universității putem identifica și argumenta posibilele oportunități de realizare a conexiunilor dintre ciclurile învățământului superior ca subsisteme, accentul fiind plasat pe dimensiunea managerială.

În acest sens, formulăm câteva reguli pentru cadrul managerial în vederea realizării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior.

Regula 1. Nu elementele ca entități funcționale constituie esența întregului/sistemului, ci invers, întregul/sistemul este conceput în urma distingerii componentelor acestuia. Universitatea reprezintă un sistem complex constituit din ansamblul de componente interconexe. Aceasta înseamnă că universitatea trebuie abordată, în primul rând, ca întreg și apoi componentele/elementele constituente.

Regula 2. Suma caracteristicilor/parametrilor sau un parametru separat al sistemului nu este egală cu suma parametrilor/caracteristicilor componentelor sistemului.

Funcționarea eficientă a unor componente ale sistemului nu asigură obligatoriu și eficiența sistemului. Pot fi contexte/situații când obiectivele sistemului/organizației nu coincid cu cele ale componentelor constitutive. De exemplu, universitatea ca sistem are nevoie de integrare a unor componente/facultăți, nevoie dictată de contexte reale, iar componentele/facultățile intenționează să rămână intacte, să-și păstreze *statu-quo*-ul, chiar dacă este în detrimentul calității.

Regula 3. Numărul de componente ale sistemului trebuie să fie minimal, dar și suficient pentru realizarea misiunii și a obiectivelor respective.

În acest sens, structura organizațională universitară reprezintă conexiunea structurilor educaționale, de cercetare, economice, manageriale, financiare etc.

În acest context, trebuie de menționat că funcționarea a trei cicluri de învățământ superior nu presupune obligatoriu și mărirea structurilor manageriale.

Regula 4. Structura sistemului trebuie să funcționeze în așa mod, încât schimbările/modificările interconexiunilor pe verticală să nu afecteze funcționarea întregului sistem, dar și a componentelor constitutive.

Schimbarea conducerii instituției, schimbarea unor conducători ai departamentelor instituționale nu trebuie să influențeze eficiența funcționării sistemului și a subsistemelor.

Regula 5. Autonomia universității are efecte asupra tuturor participanților sistemului, fiind stabilită prin documente reglatorii instituționale, elaborate transparent și în baza unui consens.

Regula 6. Pentru a elabora strategia dezvoltării sistemului și a componentelor constitutive, este necesar a stabili arborele obiectivelor, dar și aspectele dominante și prioritare pentru o perioadă.

Regula 7. Din toate obiectivele posibile prioritate trebuie oferită calității: procesului, rezultatului, condițiilor etc.

Regula 8. În cadrul constituirii/dezvoltării structurii manageriale și organizaționale trebuie să se țină cont de faptul că toate procesele în sistemul universitar au un caracter continuu și „interconex”. Sistemul există până când funcționează și se dezvoltă.

Regula 9. Managementul universitar instituțional trebuie să țină cont de:

- asigurarea căilor alternative de funcționare și dezvoltare;
- necesitatea funcționării pe baza normelor, standardelor respective;
- necesitatea producerii și implementării inovațiilor/schimbărilor.

Regula 10. Interconexiunea și continuitatea între ciclurile învățământului superior din perspectivă managerială se realizează:

1) *pe verticală*: Ciclul I, Ciclul II, Ciclul III – diagnosticare, conceptualizare, proiectare, implementare/organizare, monitorizare/evaluare, comunicare, reglare, luarea deciziilor;

2) *pe orizontală*:

Ciclul I	Ciclul II	Ciclul III
• dimensiunea managerială	– diagnosticare	– dimensiunea educațională
• dimensiunea managerială	– conceptualizare	– dimensiunea educațională
• dimensiunea managerială	– proiectare	– dimensiunea educațională
• dimensiunea managerială	– organizare/implementare	– dimensiunea educațională
• dimensiunea managerială	– monitorizare/evaluare	– dimensiunea educațională.

Aplicarea dimensiunii manageriale în cadrul realizării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior are un caracter dublu concentric: la nivel de sistem organizațional și la nivel de subsisteme (cicluri ale învățământului superior, facultăți, departamente etc.) (a se vedea Figura 1).

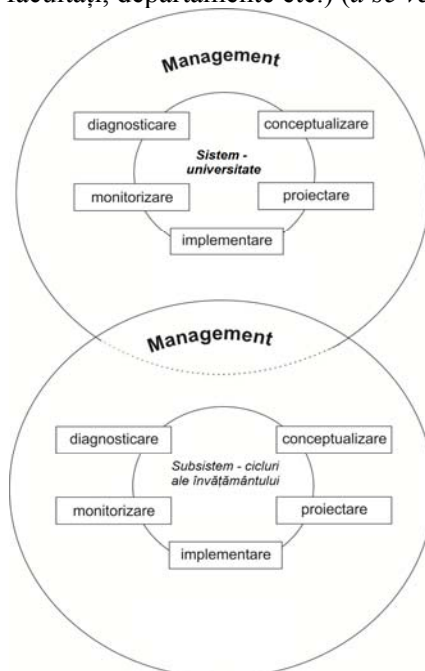

Fig.1. Demersul dublu concentric al managementului realizării interconexiunii și continuității între ciclurile învățământului superior [5].

Demersul dublu concentric în realizarea demersurilor manageriale asigură realizarea interconexiunii între și intra cicluri de învățământ superior.

Dacă demersurile manageriale sunt aceleași și la nivel de sistem și la nivel de subsistem, atunci dimensiunea educațională este una specifică atât pentru fiecare subsistem, cât și pentru fiecare demers managerial. De exemplu, demersul managerial *de proiectare* este unul constant, iar demersul pedagogic este diferit: proiectarea funcționării ciclurilor de învățământ, proiectarea curriculumului, proiectarea procesului didactic, proiectarea cursului/seminarului universitar etc.

Totodată, și demersurile pedagogice sunt în coerență cu ciclurile învățământului superior determinate de misiunea ciclului, obiectivele și calificările obținute în cadrul acestora.

În acest context, autonomia universitară și legitățile funcționării organizaționale permit fiecărei instituții de învățământ superior să stabilească structuri și responsabilitatea acestora în vederea realizării interconexiunii și continuității între ciclurile învățământului superior (subsisteme), din perspectiva managerială (*a se vedea* Tabelul 1).

Tabelul 1

**Managementul realizării continuității și interconexiunii
dintre ciclurile învățământului superior**

Structuri instituționale Cicluri de învățământ superior	Departamentul studii/dezvoltare curriculară	Departamentul cercetare	Comisii de asigurare a calității	Departamente/catedre
<i>Funcția:</i> Analitico-informațională/de diagnosticare				
Competențe generale	<ul style="list-style-type: none"> Propune un mecanism unic de diagnosticare, colectare și interpretare a datelor privind funcționalitatea ciclurilor I, II, III. Formează o bază de date privind funcționalitatea ciclurilor învățământului superior. Analizează datele în plan comparativ pe cicluri. 	<ul style="list-style-type: none"> Propune un mecanism unic de diagnosticare, colectare și interpretare a datelor privind activitatea de cercetare în cadrul ciclurilor I, II, III. Formează o bază de date privind starea activității de cercetare în cadrul ciclurilor de învățământ. Analizează și prezintă datele în plan comparativ pe cicluri. 	<ul style="list-style-type: none"> Organizează și prelucrează datele diagnosticării funcționalității ciclurilor de învățământ superior. Propune sugestii de îmbunătățire a funcționalității ciclurilor de învățământ superior. Asigură și realizează interpretarea datelor în plan comparativ pe cicluri. 	<ul style="list-style-type: none"> Organizează și prelucrează datele funcționalității ciclurilor pe o anumită specialitate, domeniu. Înaintează în departamente instituționale și comisii de asigurare a calității datele respective și sugestiile de rigoare. Asigură și realizează interpretarea datelor în plan comparativ pe cicluri.
<i>Funcția:</i> Motivațională				
Competențe generale	<ul style="list-style-type: none"> Analizează și propune soluții privind manifestarea motivelor sociale, profesionale și cognitive la studenții din ciclurile învățământului superior. 	<ul style="list-style-type: none"> Asigură și promovează cercetările științifice privind particularitățile motivaționale ale studenților din ciclurile respective ale învățământului superior. 	<ul style="list-style-type: none"> Apreciază nivelul de motivație socială, profesională și cognitivă a studenților din ciclurile I, II, III ale învățământului superior. 	<ul style="list-style-type: none"> Stabilește sistemul de motive-documente pentru ciclul învățământului superior. Dezvoltă spectrul de motive de la un ciclu la alt ciclu. Asigură motivarea studenților prin diferite forme și mijloace, asigurând continuitatea prin redimensionarea finalităților și strategiilor didactice.

<i>Funcția:</i> Proiectare/pronosticare				
Competențe generale	<ul style="list-style-type: none"> • Stabilește probleme ce țin de continuitatea și interconexiunea dintre ciclurile învățământului superior. • Formulează politici instituționale de realizare a continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior ca orientări în planificarea activității facultăților și departamentelor. • Gestionează procesul de proiectare la nivel instituțional. 	<ul style="list-style-type: none"> • Propune mecanismul de proiectare a realizării continuității între ciclurile învățământului superior. • Organizează expres-cercetări privind eficiența continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior. • Stimulează proiecte de cercetări mai ample ale problemei. 	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluează și apreciază calitatea proiectelor/programele de realizare a continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior. • Propune sugestii de perfecționare a proiectelor/programele respective. 	<ul style="list-style-type: none"> • Proiectează activitatea în vederea realizării eficiente a continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior pe diferite dimensiuni: finalități, contribuții, procese, relații etc.
<i>Funcția:</i> Organizare/coordonare/implementare				
Competențe generale	<ul style="list-style-type: none"> • Coordonează la nivel instituțional realizarea continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior. 	<ul style="list-style-type: none"> • Coordonează la nivel instituțional realizarea continuității și interconexiunii pe domeniul de cercetare dintre ciclurile învățământului superior. 	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorizează și apreciază calitatea gestionării produselor de realizare a continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior la nivel instituțional și al facultăților. 	<ul style="list-style-type: none"> • Asigură și realizează coordonarea/implementarea proiectelor privind continuitatea și interconexiunea dintre ciclurile învățământului superior la nivel de facultate/departament.
<i>Funcția:</i> Monitorizare și reglare				
Competențe generale	<ul style="list-style-type: none"> • Asigură monitorizarea și evaluarea eficientă a realizării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior la nivel instituțional. • Propune sugestii și mecanisme de reglare și eficientizare a acestui proces. 	<ul style="list-style-type: none"> • Asigură monitorizarea și evaluarea eficientă a realizării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior pe dimensiunea cercetare și inovare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Apreciază calitatea monitorizării și evaluării realizării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior. • Propune sugestii de reglare și eficientizare a acestui proces. 	<ul style="list-style-type: none"> • Realizează autoevaluarea eficienței continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior. • Introduce modificări respective în realizarea continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior.

În contextul acestor funcții și demersuri manageriale, comunicarea realizează un rol important în asigurarea continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior. Anume prin comunicare ca un instrument managerial se valorifică alte demersuri manageriale, ținându-se cont de specificul ciclurilor de învățământ superior.

II. Starea actuală în realizarea continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior

Pentru a stabili starea reală a eficienței realizării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior pe dimensiunea managerială, este nevoie de o cercetare amplă a documentelor de politici instituționale, a documentelor normative și reglatorii, a produselor curriculare etc.

Scopul articolului dat este mai îngust – de a analiza opinia managerilor instituționali și a cadrelor didactice cu privire la eficiența realizării continuității dintre ciclurile învățământului superior pe diferite dimensiuni.

Au fost intervievați un grup de manageri (specialiști din Departamentul Studii, Departamentul Cercetare și Inovare, Comisii de Asigurare a Calității) și de cadre didactice de la diferite facultăți ale Universității de Stat din Moldova.

Rezultatele interviului se prezintă astfel (*a se vedea* Tabelul 2):

Tabelul 2

Opiniile managerilor și ale cadrelor didactice cu privire la eficiența realizării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior

Nr.crt.	Indicatori	Răspunsuri în puncte	
		Manageri	Cadre didactice
1.	Cum credeți, la ce nivel este realizată continuitatea în plan general între ciclurile învățământului superior: A. <i>La nivel înalt</i> B. <i>La nivel satisfăcător</i> C. <i>La nivel scăzut</i>	2% 51% 47%	0% 36% 64%
2.	Cum credeți, planurile de învățământ pe cicluri și curricula pe discipline asigură realizarea continuității între ciclurile învățământului superior? A. <i>În mare măsură</i> B. <i>În măsură medie</i> C. <i>În mică măsură</i>	5% 88% 7%	8% 70% 22%
3.	Cum credeți, studiile în cadrul ciclurilor de învățământ asigură specificul și necesitatea acestora? A. <i>În mare măsură</i> B. <i>În măsură medie</i> C. <i>În mică măsură</i>	35% 54% 11%	22% 33% 55%
4.	Cum credeți, managementul instituțional a asigurat realizarea eficientă a continuității dintre ciclurile învățământului superior? A. <i>În mare măsură</i> B. <i>În măsură medie</i> C. <i>În mică măsură</i>	39% 55% 6%	3% 34% 63%

Analiza răspunsurilor managerilor și ale cadrelor didactice ne permite să constatăm și să concluzionăm următoarele:

1. Ambele grupuri de respondenți au indicat că realizarea continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior, în general, dar și pe anumite dimensiuni este, în mare parte, una ineficientă sau puțin eficientă.
2. Cadrele didactice sunt mai critice cu referire la aspectul managerial al realizării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior, iar managerii instituționali – mai critici față de aspectul curricular și procesual.

3. Managerii instituționali au mai remarcat că în structura funcțiilor, atribuțiilor lor profesionale conducerea realizării continuității și interconexiunii dintre cicluri n-a fost una prioritară, special evidențiată; aceasta se referă în primul rând la Ciclul III – studii superioare de doctorat.
4. Cadrele didactice, la rândul lor, au remarcat că ele nu au fost orientate clar: cum și prin intermediul căror mijloace trebuie de realizat continuitatea și interconexiunea dintre ciclurile învățământului superior (este vorba despre un concept teoretic clar).

În această ordine de idei, și managerii, și cadrele didactice au indicat existența problemei de realizare a continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior și căutarea unor abordări și soluții de asigurare a continuității și interconexiunii respective pe tot spectrul academic și managerial.

Concluzii

Realizarea continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior poate și trebuie să fie o dimensiune prioritară a structurilor administrative instituționale axată pe un sistem de principii și reguli, determinate de: specificul funcționării instituțiilor de învățământ superior (teoria organizatorilor), specificul demersurilor manageriale (teoria conducerii), specificul curriculumului și al procesului de învățământ (teoria curriculumului și a instruirii), specificul pieței muncii (Cadrul Național al Calificărilor).

Realizarea eficientă a continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior este un factor determinant în realizarea calității formării specialiștilor pentru economia națională.

Referințe:

1. *Ghidul Comisiei pentru evaluarea și asigurarea calității în unitățile de învățământ preuniversitar*. București: Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar. www.edu.ro/ARACIP
2. *Ibidem*, p.67.
3. *Ibidem*, p.66.
4. COJOCARU, V. *Calitatea în educație. Managementul calității*. Chișinău, 2007. 268 p.
5. GUȚU, V. (coord.), COJOCARU, V., COJOCARU, T., ȘEVCIUC, M. și al. *Managementul educațional. Ghid metodologic*. Chișinău: CEP USM, 2013. 532 p.

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul Proiectului instituțional **15.817.06.23F** *Concepția și metodologia de realizare a conexiunii și continuității între și intra cicluri de învățământ superior din perspectiva cadrului calificărilor și clasificatorului de ocupații*.

Prezentat la 15.03.2016